

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj VIII.

V sredo 22. velikiga travna (maja) 1850.

List 21.

Kmetijske skušnje.

(*Razpočene kosé in sèrpe zavariti ali zalótati.*) Nar boljši kosé se nar raji razpočijo, in kosci pravijo, de take kose niso potem večidel za nobeno rabo več. Take razpočene kosé in sèrpe popraviti, oznani nek kmetovavec na Parskim poterjeno pomoč, ki v temle obstoji: Razpóka naj se nar poprej dobro očedi, in z razribanim in enmalo pomočenim Benecjanskim boraksam (neko sorto mórske solí, ki se v štacunah in apotekah dober kup dobi) namaže; potem naj se na takó namazano razpoko položí majhen kosček čistiga kufra ali pa mesinga. Potem naj si pripravi kovač kleše, ki so znotraj na ustih popolnoma ravne, de se zamore žnjimi razpoka, ki se ima zavariti, povsod enakomerno vkup stisniti. Takó napravljene kleše naj se potem razbelijo in s takó razbeljenimi klešami naj se kósa ali sèrp po razpoki vkup stisne; kmalo se kufer ali mesing raztopí in z boraksam vred razpoko zavarí.

Kakó dolgo naj se s klešami razpoka derží, de je dobro zavarjena, se ravná po vročini kleš, in potem ali se je kufer ali pa mesing za varenje vzel. Vsak kovač, ki je to le ene dvakrat poskusil, bo potem lahko pravo ravnanje zadél.

(*Pomoč zoper bolhe na zelji ali kapusu.*) Vsacimu kmetovavcu je znano, kako nadležne so včasih bolhe zelju ali kapusu. Pa nobeden še ni praviga pomočka znajdel, zató kér ni vedil, de je z kapusovim sémenam tudi bolhe sejal. In zares je taka. Jajčka bolh so v sémenu samimu skrite, tedaj se zamorejo le v sémenu pokončati. Eno dobro uro tedaj, preden se séme seje, ga namakaj v sòlni vodi ali v neprehudim lugu; preden ga pa seješ, ga daj spet posušiti, — potem ga vséj — in nič ne bo bolh!

(*Prav velika čebulja se da zrediti*), če tisto čebuljo, ki jo misliš spomladi vsaditi, čez zimo blizo peči obesiš ali položiš, de se skorej popolnoma posuši. Na spomlad se v zemljo vtakne, in kér skorej nič stebelj ne požene, zraste takó velika kakor répa, včasih en funt težka.

Pomenki in sklepi kmetijske podružnice v Planini.

(Dalje.)

Gosp. M. Milave je priporočil:

Skerb za večí pridelke živinske klaje.

Gnjilína krompírja, ki se je na Notranjskim že več lét poredama pokazala, je marsikteriga kmetovavca napravila, de je le tretji dél scer za krompir odločniga zemljiša za krompir, drugo tretjínko za turšico, tretjo tretjino pa za deteljo odločil. V ta namén se navadna detelja s tretjim delam pahovke ali erníce zmešana in pod ječmen vsejana, na mastni in dobro pognojeni zemlji prav dobro obnaša; v prvem létu po

požetim ječmenu se do konca veliciga serpana silno pomnoží in pokošena in posušena da dobro klajo, po košnji pa dobro sterniše za pašo; — v drugim létu pa se da trikrat pokositi in donese veliko tečne klaje. Mešanje detelje s pahovko da veliko dobička. Tretje léto se deteljše podorje, in takó očišena zemlja je potem za mnoge druge pridelke pripravna.

De se gnjilína krompírja, kolikor je moč, odverne, naj se njiva v jeseni gnojí in gnoj podorje; drugo spomlad pa, kakor hitro se da, naj se spet, in preden se krompír sadi, še enkrat orje. Takó vdelani gnoj je veliko boljši za krompir, kakor sirov (frišen). V jeseni naj se krompír skoplje, kader je dobro dozoril, to je, o sv. Mihelu.

Tudi metelko je priporočil g. Milave, vender le bolj tistim kmetijam, ki imajo veliko zemljiša in ne preveč mokrotne in merzle zemlje. Nar boljši čas za setev je mali ali veliki traven; seje se enmalo bolj redko od navadne detelje, zató kér se bolj obrase; za 1 mernik ječmenove posetve je dovelj ena četert mernika metelčniga sémena.

Za poboljšanje senožet naj kmetovavci posebno skerbé, de vsako léto germovje, ki se je tó ali tam zarase, vùn porujejo, kamnje z njih poberó, grabne in luknje poravnajo s cestnim blatam ali drugo sodergo in potem s pahovko obsejejo, ki naj se z grabljami pod zemlo spravi, de hitrejši kaliti začné. Kertíne naj se o jeseni in spomladi, preden trava rasti začné, pridno razmečejo. Taka po zimski zmerzljini zrahljana perst kertín je senožeti tečna.

Mah po senožetih naj se pokončá s pepélam, s pèrgo, s cestnim blatam; za take senožeti, ki so polne mahú, je dobra pernica (Queckenwurz), tisto nadležno plevélo, kteriga se na njivah pri oranju dostikrat veliko najde, in ki prepléta s svojimi dolgimi koreninami cele njive. Na spomlad pri oranju njiv se nabere lahko veliko pernice, ktera naj se na takšne majhne kosčke razseka, de na vsaki štiblici eno ali dve očesi ostanete. Z maham debelo zarašena senožet naj se preorje in povleče, potem pa razsekana pernica, ki se je do téh mal v mokrotnim in hladnim kraji spravila, prav gosto na senožet poseje, povleče in z valarjem dobro povalí. Pernica da brez gnoja veliko dobre klaje; če se pa senožet verh tega še pognojí, pa še veliko več, scer pa tudi mah takó spodjé, de ga popolnoma pokončá.

Tudi močirne senožeti, ki dajo slabo kislo mèrvo, se morajo pridno gleštati. Perva potreba je, de se dovelj primerno globokih in širokih grabnov po njih napravi, po kterih se voda odteka. Potem naj se na take senožeti o jeseni dovelj konjskiga blata navozi, po njih enako raztrosi, na spomlad pa spet z njih počedi in domú na gnojniše zvozi. Skušnja je pokazala, de konjsko blato merzlim in močirnim senožetim posebno dobro tekne; ko je pa svojo dolžnost na njih storilo in se je potem z drugim gnojem na gnoj-